



Suomi
Finland
100



Museiföreningen gratulerar och flaggar vid Brinkens museum när Finland fyller 100 år.

Fridfull Jul och Gott Nytt År!



Ordförandens spalt

VI NÄRMAR OSS SLUTET PÅ ÅR 2017.

Inom Malax museiförening kan vi blicka tillbaka på ett verksamhetsår, som återigen varit fyllt med aktiviteter av olika slag. Firandet av Finlands 100 års självständighet har löpt som en röd tråd genom föreningens verksamhet. Det har satt sin prägel på många aktiviteter under det gångna året. Vi har under året haft ett verkligt intensivt samarbete med skolorna ända från förskolastadiet upp till högstadiet.

Vi har tillsammans med barnen företagit tidsresor genom att berätta, förevisa och genom praktiskt arbete levt oss in i hur det såg ut och gick till för hundra år sedan.

Tillsammans med Petalax, Korsnäs och Bergö hembygdsföreningar har vi ordnat tidsresor för högstadieeleverna under de senaste åren. I år var temat för tidsresan naturligt nog år 1917 och händelserna runt Finlands självständighet. Dessa tidsresor är ett bra exempel på hur ett lyckat samarbete med grannföreningarna har utvecklats och funnit sina former.

I år har vi också gjort flera dagsverken i lågstadieskolorna i Övermalax och Yttermalax. Jag berättade redan i juni-numret av *Vällingklockan* om vårt engagemang i temadagarna i Övermalax. Det fick sedan en uppföljning i Yttermalax skola när några från föreningen besökte skolan och berättade sina skolminnen för eleverna.

Dessutom har vi varit båda skolorna behjälpliga med något som skolorna benämnde som "vandring i närmiljön". Denna gång var Yttermalax först ut och man gjorde en vandring i sin närmiljö och besökte olika stationer som

t.ex. Sockenstugan, Fattiggubben, Gravgården, Hjaltegravarna, Kyrkoskvären, Malax å, Långfors kvarn och Kronomagasin. Övermalax skola hakade på och gjorde en likadan vandring med sina elever lite senare på höstkanten.

Tillsammans med skolornas lärare var vi några personer från museiföreningen som bemannade de olika stationerna och berättade och förevisade för eleverna. Kyrkoherden ställde också upp och berättade om kyrkoskvären och dess historia.

Förutom ovan relaterade aktiviteter har olika skolklasser dessutom besökt såväl Kvarkens båtmuseum som Brinken och bekantat sig med våra utställningar med anledning av Finlands 100-årsfirande.

Från vår sida vill vi tacka för det här samarbetet med skolorna. Vi tycker att det har varit enbart trevligt att få komma och berätta om våra erfarenheter och samtidigt har det gett oss möjlighet att på ett bra sätt kunna förevisa och dela med oss av det kunnande och den dokumentation, som finns inom föreningen.

Verksamheten i övrigt inom föreningen har förlöpt enligt sedvanligt mönster med de olika evenemang som traditionellt ordnas under sommaren.

EN FÖRÄNDRING jämfört med tidigare år kan emellertid noteras. Traditionellt har högmässan i samband med hembygdsdagen hållits i kyrkan, men i år prövade vi på ett nytt koncept. I år hölls gudstjänsten på Brinken och det visade sig vara mycket lyckat. Vi skall försöka hålla fast vid denna nya form av samarbete och hoppas att ännu fler deltagare i hembygdsfesten kommer redan till kl 10 för att delta i gudstjänsten.

I samband med hembygdsfesten kunde vi även glädjas åt att vår idogaste eldsjäl **Siri**

Hagback dekorerades med Finlands hembygdsförbunds högsta utmärkelsetecken, Hembygdsmedaljen i silver.



Utmärkelsetecknet överräcktes till Siri av Hembygdsförbundets ordförande **Holger Wester**. Vi gratulerar Siri till utmärkelsen, samtidigt som vi är glada åt att hon fortfarande lika glatt och beredvilligt deltar i vår verksamhet. Vi har lärt oss att förlita oss på henne som ett levande lexikon, som man kan fråga om allt, som har att göra med föreningen och dess verksamhet.

I sommar har inga direkta större byggprojekt varit aktuella. Orregården har fått en liten ansiktslyftning, husen har rödmyllats och taket har rengjorts och målats. Dessutom har källaren sanerats och ventilationen förbättrats.

Men både på båtmuseet och på Brinken har talkogängen varit fullt sysselsatta med ständiga reparationer, renoveringar och ansträngningar att hålla anläggningarna i skick.

Tack till er alla, talkojobbare, styrelsemedlemmar, besökare och bidragsgivare, som gjort det möjligt att hålla våra museer i gång! Tack till er alla och **God Jul och Gott Nytt År!**

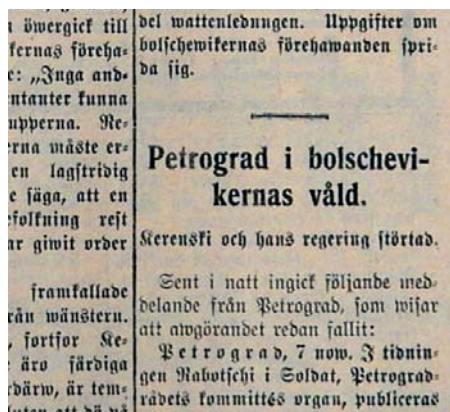
Gustav Smulter



Yttermalax skola på besök vid båtmuseet den 31 augusti. Här indelas eleverna i grupper för besök på olika stationer.



För 100 sedan



Ryska oktoberrevolutionen skulle ha genomgripande följder för hela världen, liksom vår lantdags självständighetsförklaring 6.12 för det egna landet. Men båda händelserna förmedlades med bara blygsamma enspaltsrubriker i Vasabladet 8.11 respektive 8.12.

EFTER FEBRUARIREVOLUTIONEN I RYSSLAND blev det under återstoden av 1917 en huvuduppgift för Finlands politiker att utnyttja det uppkomna läget för att så fort och fullständigt som möjligt vinna nationell självständighet. I juli antog lantdagen den s.k. maktlagen, enligt vilken Finland skulle bli självstyre, så när som på att det fortfarande vore underställt ryska myndigheters beslut i utrikespolitiska och militära frågor. Bolsjevikerna, som övertog makten i Ryssland vid den nya revolutionen i november, hade en oreserverat positiv inställning till full självständighet, och frågan blev därmed rent formellt enklare. Lantdagen ansåg sig kunna förklara Finland som en helt oberoende republik den 6 december, och antog att erkännanden av



självständigheten skulle strömma in från andra länder så snabbt och så ymnigt att ryssarna skulle acceptera fullbordat faktum. Riktigt så enkelt gick det ändå inte, utan man fick lov att efter tre veckor besvara sig till Petrograd för att inhämta den ryska regeringens godkännande, som utan märkvärdigare förhandlingar gavs den 22 december enligt ryska almanackan, nyårstaften i Finland.

Den lantdag som proklamerade självständigheten hade valts i början av oktober och fått borgerlig majoritet. Nästan 400 av de drygt 1000 röstberättigade Malaxborna bodde i Amerika, men andelen röstande bland de hemmaboende var hela 96%. "Malaxlistan" i valet kom att väcka en smula uppmärksamhet. Signaturen Neger (Einar Hagman) i Vasabladet betraktade listan som "radikal", kanske eftersom den inte upptog en enda bondekandidat och därtill en kvinna, folkbildaren Signe Strömborg (se bilden). Dessutom fanns en fyrrkommunslista för Malax, Korsholm, Kevlax och Solv, där Strömborg rentav placerats främst av de tre kandidaterna. I en insändare efter valet pikas ändå Malaxborna för några formuleringar som antytt att man på den helt egna Malaxlistan velat placera Strömborg på tredje och sista plats för att hon inte skulle äventyra de två manliga kandidaternas invalsmöjligheter – "det hade varit artigare att alls icke upptaga kvinnonamnet ifråga än att pointera att det måste komma i sista rummet", menar skribenten.



Livsmedelsbrist och samhällsoro

UTVECKLINGEN MOT FRIHET och självständighet för landet var någonting stort, men annars var tiderna svåra. Livsmedelssituationen var problematisk. Också i Malax hade man tillsatt en särskild nämnd för att bevaka

och åtgärda läget. Nämnden förordnade bl.a. en "nödmatinstruktis" att lära folk tillreda närande rätter av enkla ingredienser. Kommunalstämman noterar i december spannmålsbrist i lånemagasinet. Litet tidigare på senhösten hade folkskolornas elever samlat renlav och islandsmossa, och därigenom hörsammat ett allmänt upprop enligt vilket t.ex. lavar borde blandas i kreatursfoder, så att vissa andra foderingredienser istället kunde användas till människoföda.



Livsmedelssituationen började under hösten 1917 bli alltmer bekymmersam, och uppfordran att samla renlav i Vasabladet svenska dagen 1917 får ses som en yttring av detta.

Allra mest bekymmersam var ändå den tilltagande oro och ordning som rådde ute i samhället och allt oftare tog sig uttryck i direkt laglöshet. På många ställen trängde folkhopar sig in i fullmäktige- och liknande församlingar för att under hot försöka – och ibland lyckas – framtvinga beslut om t.ex. löner eller tillgång till arbeten. Ofta deltog de i landet kvarvarande ryska soldaterna i dylika skildryggar, ännu oftare gjorde dessa sig själva skyldiga till ofredanden och lagövertredelser: större sammankomster, begick snatterier och stölder, våldvittjade fiskebragder, tilltvang sig olika förnödenheter, utövade olaga makt och myndighet. I Åbo trängde sig beväpnade ryska matroser in i hovrätten och förklarade några smörstjuvar straffria "i de revolutionära lagarnas namn". Och i Vasa ockuperade rysk militär i november polisinsättningen och ledde därifrån en tid sin verksamhet med patrullering, husundersökningar, letande efter hemliga vapenupplag mm.

Malaxborna gick naturligtvis inte heller fria från övergrepp. En båtresenär som vägrat avstå en i Vasa inköpt begärlig vara till en rysk soldat blev illa misshandlad, och personer som t.ex. röorde sig ute ovanliga tider blev lätt förda till kasernen för förhör – ryssarna blev beryktade för att ana tyska spioner och kontaktmän överallt. Årets sista incident av det slaget i Malax rapporteras i Vasabladet 28.12: ryssarna hade i Åminne tvingat två Bergöbor till sin "snuskiga barack" för tre timmars förhör, varefter dessa sänts hem "med blandade känslor och tankar om friheten i den nyfödda republiken".

Den ryska militärens misstänksamhet tog sig överdrivna uttryck, men var förstås inte helt obefogad. Motståndsaktiviteter var redan långt förberedda i och med skyddskårerna som bildades i början av hösten, och jägarbataljonen som i Tyskland skaffade sig stridsfarenhet inför ett inskrådande i hemlandet. Och även i Malax fanns gömmor av vapen som ångbåten Equity i månadsskiftet oktober–november hemligen lyckats lossa vid österbottniska kusten.



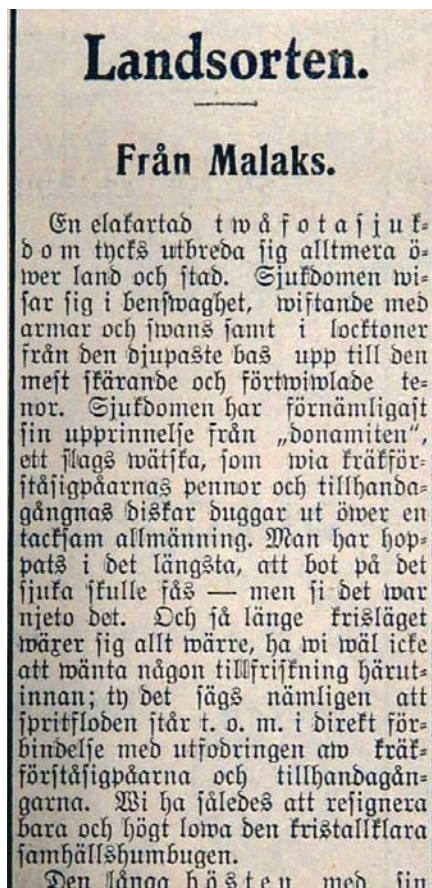
Det var tätt mellan Malaxrelaterade annonser i Vasabladet 6.9.1917. Mötesuppuppet gäller förberedelser för lantdagsvalet och påminner igen om det besvärliga livsmedelsläget.

Läget gick mer eller mindre ohjälpligt mot väpnade konfrontationer, och redan i julhelgen dödades i Malax en rysk officer av en skyddskårist. Endast en månad skulle då återstå tills det medborgarkrig bröt ut, som ibland kallas inbördeskrig och ibland frihetskrig.

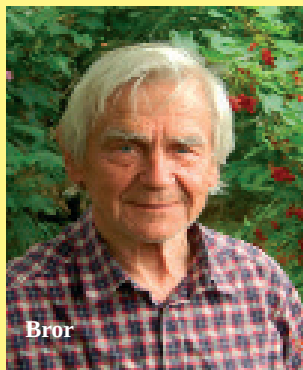
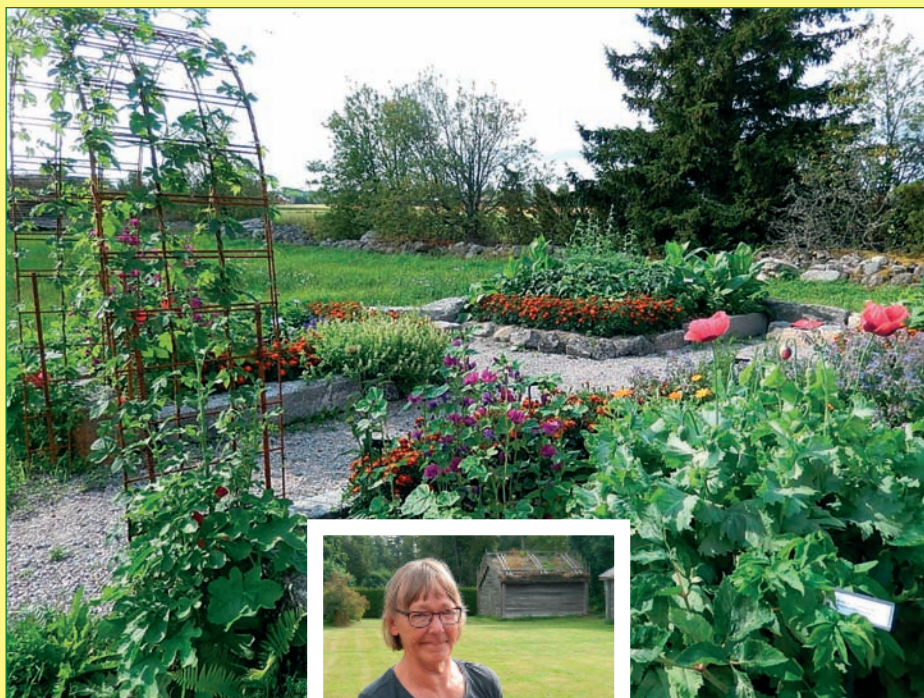
Motigt för småbarnsskolor

VID SIDAN AV ALLT DETTA gick givetvis också det mer ordinära och fredliga livet i kommunen vidare. Det ännu nya handelslaget noterade då och då nya rekordmånader beträffande omsättningen, fick monopol på sockerdistributionen, kunde börja planera ett eget affärshus. Protokollet från årets sista ordinarie kommunalstämma den 17.12 återspeglar inte mycket av de samtidiga skickelsediga skeendena i samhället. Stämman anser att polisen inte behöver ha några utsedda medhjälpare för att uppdaga och förstöra lönnbrännerier. Dyrtidstillägg beviljas barnmorska och kommunalnämndsordförande, men inte folkskollärarna och kommunalstämмоordföranden, vilken sistnämndes förtroendeuppdrag anses "icke behöfva åtföljas af någon nämnvärd lön". De för år 1918 planerade överlägset största budgetposterna gäller fattigvården och folkskolorna. Ifråga om skolundervisningen kunde man ha gett Malaxborna en julkapp i form av ett beslut om inrättandet av småbarnsskolor i kommunal regi. Dyliga avvisades dock efter häftig debatt så kategoriskt, att inte ens tillsättandet av en kommitté i saken godkändes. Vasabladets lokalrapportör noterar "det plattfotade och sig icke alls lönande motståndet mot detta tidens krav, som dock trots allt skall framarbetas av den sanna utvecklingen".

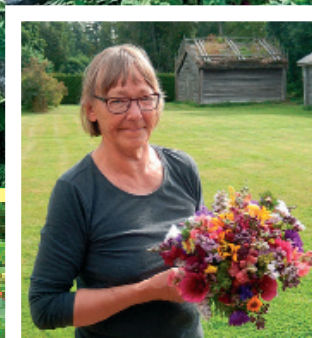
Leif Finnäs



Texten ur Vasabladet 29.11.1917 börjar med "En elakartad tvåfotosjukdom". Mer hjälp på traven får ni inte för denna övning i att tyda frakturstil.



Bror



GRATTIS!

säger vi till **Maggan Lindholm, Bror Antus och Nils Sund.** Maggan utsågs i höst till Malax kommuns kulturpristagare och Bror och Nils passade på att fylla 80 år.



Nils

Maggan har i många år skött Orregårdens museiträdgård, Fjärilsträdgården och nu i år skapat Häxans örtagård (bilden överst) vid Brinkens museum. Örtagården lyckades sensationellt bra och blev en prunkande fin oas redan första året. – Bror har i flera årtionden hållit till vid båtmuseet och kan det mesta om det. Han är motorexpert och idéspruta för utställningar och verksamhet vid museet. Han står också bakom båtmuseets Månadens bild på hemsidan. – Nils är något av gårdskarl vid Brinkens museum, ställer alltid upp, leder den manliga talkoverksamheten och ser till att museets redskap och maskiner alltid är i toppskick. – **Vi gratulerar än en gång** och påminner alla museernas talkoarbetare om att museiföreningens talkoarbetsförsäkring gäller tills man fyllt 90 år.

Bilden nedan visar Orregårdens museiträdgård i full prakt sommaren 2017. Foto Kerstin Hägen.



Rysstornet på Majorsbacken



Tornplatsen. Den röda linjen visar var triangelpunkten finns. Tornet hade tre stödstoppar, som var fästade i berget med flatjärn. Bilden nedan visar ett av järnen med långa (hemsidda?) spikar. På marken syns gamla rester av tornet.



Triangelpunkten av 2. klass 79M0518 med årtal 1979 på Majorsbacken.



Faktarutan

Triangelpunkten av 2. klass 79M0518 på Majorsbacken i Malax försågs med årtal 1979 när punkten byggdes och mätningen av punkten gjordes första gången av Lantmäteriverket. Centrumpunkten i berget förseddes med bult och inhackad triangel samt årtal 1979. Inom räckvidden 31-21-19 meter byggdes tre bultar som reservmärken samt en bult som siktmärke byggdes 84 meter från triangelpunkten.

Avvägningen av centrumpunkten gav höjden 30,779 m i N60-höjdsystemet. Höjden är efter förvandling 31,21 m i N2000-höjdsystemet.

Mätta koordinater för punkten anges i olika koordinatsystem som också kan förvandlas på Kartplatsen som finns på Internet. Kartplatsen har många nyttiga verktyg och den upprätthålls av Lantmäteriverket.

ETRS-TM35FIN	N 6987311,476	E 218255,034
GRS80	620 54, 22,,	210 27, 01,, (ungefär VGS84)
KKJ	6978172,980	1523082,588

Jämförelsevis kan man gärna använda den egna mätutrustningen eller smarttelefonen vid triangelpunkten som också är utritad på KKJ grundkartan 1:20T 1987, nummer 1242 09 B.

– Birger Ingman



RYSSSTORNET PÅ MAJORSBACKEN aktualiserades i höst sedan **Pro Malax-Petalax skärgårdsförening** gjort en vandringsled i området. På museiföreningens möte den 27 september undrade styrelsen om inte **Holger Granlund** (f. 1932) i Öjna kunde lokalisera platsen för tornet. Holger hade klättrat i tornet på 1940-talet. Den 3 oktober (åter)fann han och **Kent Herrgård** sgs. genast resterna av tornet och fixpunkten med årtal, som då antogs vara 1879 (ryska tiden). Det framkom senare av **Stefan Sjöholm** att årtal måste vara 1979 då ett nytt torn torde ha uppförts (Stefan kände till tornplatsen, som ligger på en berghäll intill vandringsleden).

Vid en filmkväll i båtmuseet den 4 oktober mindes **Mikael Storfors** att tornet syntes på

1950-talet från dåvarande Strandvägen, och **Robert Björkas** sa att tornet blåst omkull en nyårshelg i slutet av 1950-talet.

Birger Ingman, tidigare arkivarie vid Vasa lantmäteribyrå kontaktades. Han fick vid Lantmäteriverket i Helsingfors uppgifter om triangelpunkten (faktarutan ovan). Nu var årtal 1979 bekräftat.

Men var fanns rysstornet? Har det funnits på samma plats? Det kan så vara. I Närpes finns det en anteckning av en forskargrupp om att det byggdes ett nytt observationstorn *ovanpå* gamla ryska punkten år 1910.

Och var rysstornet byggt för triangelmätning (info saknas ännu) eller enbart som utkikstorn. De gamla tidningsklippen intill (som Ingman sänt) ger grund för båda teorierna. **Siri Hagback** har 2010 av **Nils-Erik Nykvist** fått uppgifter att han varit uppe i tornet på Majorsbacken på 1970-talet [trol. nya tornet] och att rysstorn även fanns på Hägnäsberget och i Johannesdal. Ryska kartor, 1:42000, användes som de första orienteringskartorna i trakten.

Holger Granlund nämnde att **Torsten Sjöholm** berättat att en ryss fallit ihjäl sig från rysstornet och att man därom gjort en rysk inristning i en sten. Något att söka?

Enligt Museiverkets notiser från 2010 och 2012 finns sannolikt krigstida "stridsanläggningar" ("todennäköisesti taistelukaivannot") på Majorsbacken. Kolla gärna den finska texten på Internet-adressen https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000015257



Nya besök på Majorsbacken nästa år!

Göran Strömfors

Kungörelse.

I och för ny bestämning av ryska topografikårens **triangel-punktar** & kuststräckan mellan Sideby och Wasa, kommer å dessa uppförda signaler (s. k. utsigtstorn) att behjälpligen istandsättas, vilket härmedelst vederbörande till kännedom meddelas. Helsingfors, Å Lantmäteristyrelsens Topografiska Afdelning, den 10 maj 1919.

Claës Stenluis, Överstelöjtnant.

Alfred A. Gustafsson.

Kaskö Tidning 12.6.1920 no 45

Rysstornen. Som bekant uppförde ryssarna under sin vistelse här på olika ställen längs **kusten** höga utsiktstorn, därifrån de spanade efter tyska krigsfartyg och flygskepp. Det inträffade också flere gånger, att de tyckte sig se allehanda farligheter. Ån var det ett par vedpråmar och en bogserbåt, som togo sig skepnad av stora slagskepp och kryssare, ån var det någon klart lysande stjärna eller något bullersamt lju på avstånd, som otvivelaktigt lät förmoda ett annalkande flygskepp. Effekten av dessa syner var alltid densamma: ryssarna rustade sig i förekräckelsen att så fort som möjligt skynda sig undan, såsom t. ex. i Kaskö, då de en hel natt hade hästarna sadlade och själva ej fingo en blund i ögonen, bara av fruktan för de ovannämnda pråmarna, som de fått syn på. Nu är dessa rysstorns saga all. På befallning av landshövdingen skola de nu säljas på auktion och nedrivs. De två tornen i Nampnäs och Rangsby försäljas tisdagen den 15 juni.

Sensationellt stenfynd på Majorsbacken

Så här skriver **Stefan Sjöholm** i ett mejl den 10 november i höst:

”Jag blev så glad idag, då jag fick mejl från **Satu Hietala** på GTK! Stenen som jag hittade på Majorsbacken var tydligen MYCKET intressant! Jag gav ju henne en bit när hon besökte Meteorian i höst och jag sa att den såg ut som om den kommit från rymden och kraschat mot berget! Jag antog att den kanske har något att göra med de kringkastade resterna av meteoritnedslaget i Söderfjärden. Vi får se vad hon kommer fram till. Hon har tydligen varit och kollat själv utan att ta kontakt med mig, så det är förståeligt att hon inte hittat den, men jag ska ta kontakt med henne och fara och visa henne var den finns! Roligt om vi har så spännande saker i anslutning till den nya naturstigen. mvh: **Stefan**”

”Olen tutkinut näytettäsi mikroskoopilla ja en muista, että olisin törmännyt vastaaviin koskaan aiemmin, erittäin mielenkiintoinen näyte!” – Jag har undersökt ditt prov med mikroskop och jag minns inte att jag skulle ha stött på något motsvarande tidigare, ett synnerligen intressant prov! (**Satu Hietala**, GTK)

Gudstjänst vid Brinkens museum



Genom tillkomsten av nya utrymmen på Brinkenområdet under de senaste åren kan Malax museiförening numera stå värd för allehanda evenemang och förrättningar. Också för exempelvis hembygdsdagens inledande gudstjänst, som nu för första gången hölls i Höladan den 10 juli. Lite speciellt var det också med gudstjänstmusik på dragspel, trakterat av Jonathan Bonn. Övriga officierande och medverkande var (t.h. om Jonathan på fotot) kaplan Kristian Norrback, Svante Sjöholm, samt från museiföreningen Kerstin Hägen och Gustav Smulter. – Text och foto: Leif Finnäs.



Fiskets dag hölls den 1 oktober vid båtmuseet och samlade ca 250 barn och föräldrar till aktiv sysselsättning kring olika fisketeman. Dagen arrangerades för tredje året i rad av **Malax fiskargille**. God fortsättning nästa år hoppas vi!



Fiskefyren, som tidigare visat väg för fiskare i Skaftung, har i år målats och satts upp invid fiskarstugan vid båtmuseet. Fyren är en donation av lotsåldermannen Göran Skogman, Kristinestad/Mariehamn 2014.



Sjukdom och död i Malax 1800–1899

EN NY BOK planeras utkomma nästa år med ovanstående titel. Professor (emeritus) **Matti Klockars**, specialist i inre medicin och allmänmedicin, har under många år forskat kring ämnet utgående från kyrkböckerna i pastorskansliet i Malax. Så här säger han bl.a. i förordet:

”De kyrkliga dokumenten är en ovärderlig källa för att man ska kunna förstå 1800-talets hälso- och sjukvård. För Malax moderkyrkoförsamlingens del är dokumenteringen god om t.ex. dödlighet i dödböckerna under de flesta år. För vissa år (t.ex. krigsåren 1808–1809) förekommer en del tolkningssvårigheter av texterna p.g.a. varierande handstilar och för vissa månader är det uppenbart att anteckningar saknas. I regel är böckerna välstrukturerade, handstilarna är vackra och tydliga.

Så sent som på 1800-talet ansågs många sjukdomar magiska och irrationella. Sjukdom var en del av vars och ens öde. Fattigdom, hunger, okunnighet och bristen på hygien påverkade sjukdom och död i samhället. Jordbrukarens arbetsdag var lång och tärde på hälsan. Det är också sannolikt att folk i äldre tider var mer fatalistiska än nutidens människor.

Dokumentationen av församlingens födda och avlidna var i händerna på församlingens prästerskap, främst kyrkoherdarna. För Malax del är det av speciellt medicinhistoriskt intresse att den långvarige kyrkoherden **Jakob Wegelius** (1779–1861) också var medicinskt utbildad.” – Bilden ovan visar Wegelius grav.



Metsäkansa - Skogsfolket – fotoutställning i Kvarkens båtmuseum 2018

Bilden: *Pakkasessakin on polvistuttava "virittämään nälkäviulua".* Hulkko, Vieremä. v.1925. – År 1925.

Varkaus museums bildarkiv, A. Ahlströms samling/ Ivar Ekström

40 tavlor med Ivar Ekströms bilder om skogsarbetarnas liv under 1900-talets första decennier i norra Savolax och i Kajanaland visas. Ekström verkade som kassör och skogsarbetsledare för skogsavdelningen vid Varkaus fabriker under åren 1909–1960. Han var också bolagets fotograf under hela sitt långa arbetsförhållande.



Den gamla Orregården, byggd 1879, har i år gått igenom en "föryngringskur" då både tak och ytterväggar målats. Det gjordes på entreprenad av firma Sandblåstring K-G Revahl, som också putsade tegeltaket på uthuset (bilden nedan t.h.). Allt var klart före hembygdsgdagen. Sánt här kostar och vi får långt tacka Aktiastiftelsen i Malax och Svenska kulturfonden, som årligen gett föreningen stora bidrag för bygg- och museiverksamhet. – Kaffemed dopp, ibland t.o.m. smörgås (som nedan) eller våfflor bjuds på talkokvällarna. Kaffekocken Britt-Helen Flemming bjuder här kaffe till väggssidans talkojobbare fr.v synliga Ulla, Kerstin, Gunvor, Eivor och Leif. – Gustav Smulter knäppte bilden.



Ovan våra mångåriga kokkar på årets hembygdsgdag i juli, systrarna **Gunvor Lillthors** och **Mari-Anne Forth** och servererskan **Gunvor Brokvist** (i mitten). Gunvor L har stått vid grytan i kanske 10–12 år. Gunvor B har sprungit med spillkummarna ännu fler år. Den goda klimpsoppan har smakat varje år – den tackar vi för! Hoppas vi får soppa från den skinande rena grytan i bakgrunden även framöver. – Foto: Siri Hagback



Jobb och kaffe vid Brinkens museum



Den 21 juli besökte ättlingar till Isak Petter Isaksson Wias (1867–1955) och Johan Isak Pettersson Wias-Pettersson (1898–1948) Brinken. Petter Wias och Petteras Isak bodde på Storbacka och ättlingarna bor i Sverige, förutom släktingen Nanny. Brinkens museum är populärt för emigranter och släkträffar, kanske just för att man här känner igen så mycket från den (bonde)miljö som de flesta Malaxbor växt upp i. Våra tre öppna trädgårdar lockar också – sommartid ser man ofta besökare vandra omkring i museiträdgården "alla tider", även när museibygnaderna inte är öppna. – Text och foto: Siri Hagback.



Orregårdens uthustak rengörs här från sitt mosslager. – Foto Vidar Björknäs.



Den 30 och 31 oktober fick museiföreningen som donation av Malax församling överta en mängd handlingar till vårt arkiv vid Brinkens museum. Handlingarna är från 1700- och 1800-talen, en stor del är landshövdingens och guvernerens kungörelser. Allt är ännu ogenomgången, men är i tryggt förvar i brandsäkert och temperaturreglerat utrymme. – Foton: Gustav Smulter





Båtar, båtar ...

Tomas Fellmans fina mahognybåt (t.v.), byggd 1971 i Jakobstad av Evert Fellman, visas nu i stora utställningshallen tillsammans med Bror Antus motorbåt, som Levi Backholm byggt i Sundom 1963.

Vind i seglen vid Kvarkens båtmuseum



Båtar kräver underhåll och under sommaren tjärades 7 utebåtar på talkokvällar. Här är det Unto, Johan och Mikael som håller i penslarna. Båtarna bör tjäras varje år.



Från Valkeakoski kommer den lilla "Vesikirppu"-båten, som Jani Nieminen (t.h) donerade i juli. Hans bror Jarkko t.v. Båten hängdes senare elegant svävande ovanför en annan båt och upptar därför inget golvutrymme. Janis far, Pasi, donerade 2007 en livbåt/passbåt i ek som tillhört ett segelfartyg.



I oktober fick vi emotta den här fina motorbåten av Malte Björk, Sundom. Med den har folk i tiderna skjutsats från Västeröver till Utterö till Nils och Ola Nedergårds semesterby, som var den första och största semesterbyn i Österbottens skärgård. En utställning om båten och semesterbyn planeras



Konst ... Av Henrik Wiklunds dödsbo fick vi på våren Henriks skötbåt från Närpes, i höst fick vi ännu en originaltavla, ett svenskt örlogsfartyg från 1800-talet. – Vad ska vi ha i "smugo"? Vi har funderat flera år, nu kom Bror Antus med lösningen: en installation av "plastjoolor" som använts för storryssjor. "Bygget" fortsätter nästa år.

... och utställningar. Årets stora utställning var "Jungfrudanser i Österbotten – Labyrinter i Norrbotten", sammanställd av Svensk-Österbottiska Samfundet, Skytteanska Samfundet i Umeå samt Piteå museum. De österbottiska jungfrudanserna är fotograferade av Mikael Herrgård, som också stod bakom "Kvevlax kyrkväg"-utställningen, som blir permanent i båtmuseet. I den visas bilder på rester av Österbottens äldsta kända sydda båt från 1400–1500-talet, samt ännu äldre originala kavelbrostockar från 1200–1300-talen, de sistnämnda dendrokronologiskt daterade av Stefan Blomqvist.



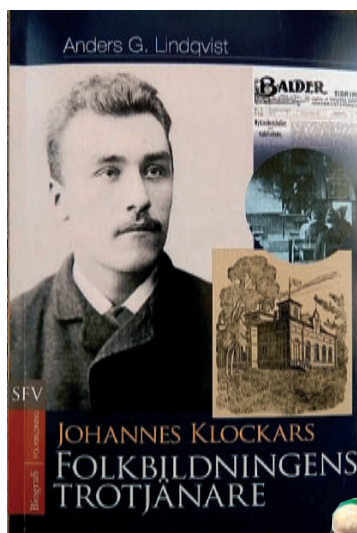
Talkokvällens höjdpunkt är klockan 19 då Ulla Herrgård (närmast t.h) och Gunnel Smulter (längst bort) kallar till kaffepaus. Då löser vi världsfrågorna, informerar om kommande händelser och funderar på kommande arbeten, som oftast är färdigt beredda av talkoledaren Vidar Björknäs (närmast t.v.).



Arbete räcker för alla ... också för damerna Ann-Mari, Svea och Birgit, som här pustar ut efter flera kvällars rensning av vår egen jungfrudans på kullen invid vägen. – Nedan ett par större arbeten under sommaren: markytan i motorhallen och båthallen belades med grovt krossgrus som inte fastnar i skorna och dras in i "finrummen". Virkesförrådet som inretts med hyllor har gjort att vi fått ordning på virkes-hopen och har en plats för soptunna och presenningar. På gaveln finns också två röda, "osynliga" dörrar. Genom dem kan bräder dras ut från olika hyllor.

Ett tjugotal **gemensamma torsdagstalkon** har hållits i år från sen april till tidig oktober. Sammanlagt är nästan 500 (489) talkobesök registrerade under året.

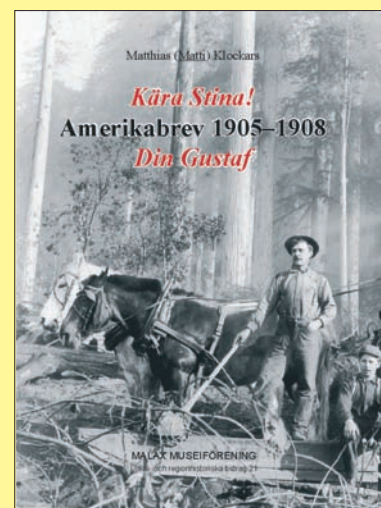




Svenska folkskolans vänner har i höst gett ut en biografi om **Johannes Klockars**. Skribent är Anders G. Lindqvist. Kontakta SFV om du vill köpa boken: redaktion@sfv.fi eller ring 0400-453 953. Pris 15 euro, sånds portofritt. – **Rekommenderas!**



Aanacko 2018 – årgång 23 – har utkommit! Pämbilden visar Berts kvarn strax före rivningen 1982. Foto Kaj Berts. **Aanacko** kan köpas vid Andelsbanken, Byggmaskiner, Café Eternell, Pappadagis, Sale, S-market och Stenco, samt vid Vasa Naturkost (Hartmans hus) i Vasa. Priset är 6 euro.



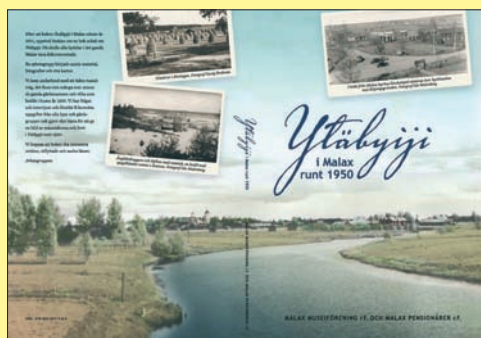
Årets bok! Matti Klockars: **Kära Stina! – Amerikabrev 1905-1908 – Din Gustaf**

Format 250 x 176 mm, 128 sidor, över 100 bilder. Pris 15 euro. Säljs vid Andelsbanken, Café Eternell, Sale och S-market.

Förmånliga (bok)julkappar!

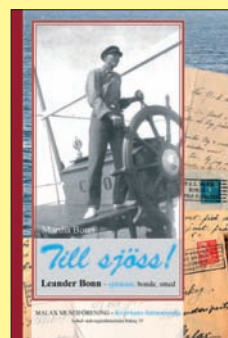
Adam kåserar 1 €
 Ahlholm 4 €
 Album 8 €
 Amerika! – Emigration 1900 10 €
 Bilder från det förflutna 5 €
 Blås- och stråkmusik i Malax 20 €
 Bondens år 3 €
 Båtbyggarna Marander 5 €
 Bössmeder och säljagare i svenska Österbotten 5 €
 En livsvägs krokar 3 €
 Ett båtbygge – Svalustjärten 5 €
 Fäbodliv i Malax 12 €
 Glimtar ur en bygdemans liv 8 €
 Hammarbandet 5 €
 Hammaren och städet 3 €
 Historisk beskrivning över Malax 3 €
 Husbönder och bomärken 25 €
 I fålan 3 €
 Industrihistorisk dokumentation av linspinning 2 €
 Kust- och älvfiske 5 €
 Kära Stina! – Amerikabrev ... 15 €
 Lappfjärdsestocken 1 €
 Lät solä skin, lät sånna blås 8 €
 Malax 1914 2 €
 Malaxbygden (med 2 kartor) 20 €
 Malax skolväsende 100 år 2 €
 Minnen från Malax 3 €
 Några österbottniska vattennamn 4 €
 Offerstenar i Malax 2 €
 På lodbössans tid 10 €
 På vår äng står en gammal lada 4 €
 Sagg-Matt 1 €
 Skolminnen 5 €
 Som det grymmaste krig 3 €
 Storsjön 3 €
 Säljakt i Bottniska viken 5 €
 Till sjöss! 10 €
 Yrkesfiske i Svenska Österbotten 3 €
 Ytabyji i Malax runt 1950 30 €
 Öjna 8 €
 Daniel Kiöping
 Del A Beata 30 €
 Del D Elisabet 60 €

Ifjol utkomna böcker



Ytabyji i Malax runt 1950

Priser: se listan intill!



Till Sjöss! Leander Bonn – sjöman, bonde, smed



Blås- och stråkmusik i Malax

Del E Maria 40 €
 Malaxspelet 5 €
 Smidesfigurer (affisch) 3 €
 Aanacko 2017 3 €
 Aanacko tidigare årgångar 0,50 €
 Vykort 0,50 €
 Malax kommun
 Malaxbygdens stupade 30 €
 Malax historia, del I 25 €
 Malax historia, del II 40 €
 Miljonären som körde röd moped... 20 €
 Övriga
 Fiskelägen i Kvarkens skärgård 15 €
 Från Wargö till Bergö 25 €
 Fyrar och båkar 5 €
 I yttersta havsbandet – Fyrar och båkar i Svenska Österbotten 30 €
 Åminneboken 10 €

Kontakta:
Gunnel Smulter 050 5276595,
gunnel.smulter@pp.malax.fi

Billiga loppisböcker finns vid våra museer under sommarens öppethållningstider.

MALAX MUSEIFÖRENING rf Ta kontakt!

Närmare uppgifter om föreningens verksamhet ger styrelsen 2018:

Gustav Smulter (ordf.) 0500 362378, Vidar Björknäs 040 7227838, Nina Sten (vice ordf.) 050 3003234, Britt-Helen Flemming (kassör) 365 4572, Kent Herrgård 050 0868002, Kerstin Hägen 050 5608573, Gunnel Smulter (sekr.) 050 5276595, Göran Strömfors (båtmus. sekr.) 050 5769475, Nils Sund 050 3615007, Gunvor Brokvist (adjungerad) 050 4967153, Susanne Lagus (adjungerad) 050 5475146, Leif Skinnar (adjungerad) 040 5335915, Gunnel M Svenss (adjungerad) 050 4961497 – Leif Finnäs 050 5252513 (Vällingklockan)

Vid museernas öppethållning:

Brinkens museum (06) 365 1913, Kvarkens båtmuseum (06) 365 1933

<http://museum.malax.fi/index.html>

Bli medlem i museiföreningen! Kontakta någon i styrelsen om du vill bli medlem (10 euro/år). Värva dig själv samt två andra personer som nya medlemmar – då får du gratis böcker och vykort till ett värde av 12 euro! Förutom Vällingklockan även tidningen Hembygden. **Välkommen!**

Vällingklockan. December 2017. Redaktion: Leif Finnäs, Gunnel Smulter och Göran Strömfors (även layout och nutida bilder om ej annat nämns). Bilder: Malax museiförenings bildarkiv om ej annat nämns.